

**JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2015 METŲ ATASKAITA

Ataskaitą parengė:
Gitana Šulcienė
visuomenės sveikatos
stebėsenos specialistė

Jurbarkas, 2017 m.

TURINYS

1. BEDROJI DALIS.....	3
1.1.PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPERTAVIMAS („ŠVIESOFORAS“).....	3
2. SPECIALIOJI DALIS.....	13
2.1. ASMENŲ, ŽUVUSIŲ AR SUNKIAI SUŽALOTŲ DĖL NELAIMINGŲ ATSTIKIMŲ DARBE, SKAIČIUS 10 000 DARBINGO AMŽIAUS GYVENTOJŲ.....	13
2.2. PĖSČIŲJŲ MIRTINGUMAS DĖL TRANSPORTO ĮVYKIŲ.....	14
2.3.TIKSLINĖS POPULIACIJOS DALIS (PROC.), DALYVAVUSI STOROSIOS ŽARNOS VĖŽIO ANKSTYVOSIOS DIAGNOSTIKOS FINANSAVIMO PROGRAMOJE 2014-2015m.....	15
3. VAIKŲ BESIMOKANČIŲ JURBARKO RAJONO UGDYMO ĮSTAIGOSE 2015 m. SVEIKATOS ANALIZĖ. ĮVADAS.....	16
3.1 BENDRI DUOMENYS.....	17
3.2 VAIKŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL FIZINIO AKTYVUMO GRUPES IR JŲ POKYČIAI.....	19
3.3 PAGRINDINIAI MOKINIŲ SVEIKATOS SUTRIKIMAI IR JŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL KLASES.....	21
3.3.1 SKELETO IR RAUMENŲ SISTEMOS SUTRIKIMAI.....	21
3.3.2 REGOS SUTRIKIMAI.....	21
3.3.3 DANTŲ ĖDUONIS.....	22
3.3.4 ENDOKRININĖ SISTEMOS SUTRIKIMAI.....	22
3.3.5 KVĖPAVIMO SISTEMOS SUTRIKIMAI.....	23
3.3.6 KLAUSOS SISTEMOS SUTRIKIMAI.....	23
3.3.7 NERVŲ SISTEMOS SUTRIKIMAI.....	24
3.3.8 UROGENITALINĖS SISTEMOS SUTRIKIMAI.....	24
3.3.9 ŠIRDIES IR KRAUJAGYLIŲ.....	24
4. REKOMENDACIJOS	25

1. BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Jurbarko rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėseną vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymu 2002 m. liepos 3 d. Nr. IX-1023 (Žin., 2002, Nr. 72-3022; 2007, Nr. 64-2457, 2011, Nr. 40-1920, 2012, Nr. 154-7939), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V-1387 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin. 2014, Nr. 2014-20627). Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2015 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys, Jurbarko rajono savivaldybėje. Pateikiami rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo) yra siejami su Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslų bei jų uždavinių įgyvendinimu. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro 51 unifikotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. programos strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Programoje įtvirtinti 4 tikslai: sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį; sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką; formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą; užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones, taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarakiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius. Rengiant ataskaitą vadovautasi Higienos instituto Sveikatos informacijos centro (HI SIC) parengtu spaudiniu „Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse 2015 m.“

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant 2015 m. Jurbarko rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į grupes (atkreipiame dėmesį, jog 13

mažųjų savivaldybių, turinčių mažiau negu 20 000 gyventojų, nėra lyginamos su kitomis savivaldybėmis dėl rodiklių „jautrumo“):

10 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos žalia spalva.

10 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos raudona spalva.

Likusių 27 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos geltona spalva. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant LSP tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste.

Jurbarko rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis yra prasčiausia palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarytas Jurbarko rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengtos rekomendacijos. Pastaba: kai kurių PRS projekte numatytų rodiklių šioje ataskaitoje pateikti nėra galimybės, kadangi nėra parengta skaičiavimo metodologija.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS suskirstyti pagal LSP numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje pateikiama Jurbarko rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savi- valdybė/Lietuva
1	2	3	4	5	6
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2023 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	73,01	74,5	69,1	76,8	0,98
Išvengiamas mirtingumas	36,12	34,4	27,6	47,0	1,05
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą					
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	-	-	-	-	
Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyv.	35,3	30,4	15,0	75,5	1,16
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	56,6	60,2	27,0	130,2	0,94
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų	4,2	3,4	1,1	8,5	1,23
Ilgalaikio nedarbo lygis	5,65	2,5	0,6	9,0	2,26
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų	-13,0	-11,3	-21,7	-5,5	1,15
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu					
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01–Y98) 100 000 gyventojų					

Išvengiamas mirtingumas	36,12	34,4	27,6	47,0	1,05
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01–Y98) 100 000 gyventojų	131,76	109,8	80,0	169,1	1,20
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	390,7	219,5	106,8	496,4	1,78
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų	51,43	38,1	17,0	89,5	1,35
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyventojų	28,9	41,9	10,0	115,8	0,69
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų	2,88	1,0	0	3,0	2,88
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų	130,7	139,0	83,9	283,2	0,94
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	77,86	68,9	44,8	126,3	1,13
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyventojų	25,48	72,8	7,3	115,7	0,35
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyventojų	-	-	-	-	
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	3,04	4,9	0	18,1	0,62
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	-		-	-	
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	29,26	13,8	0,0	37,7	2,12
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	-	-	-	-	
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	17,85	10,5	0	30,2	1,70
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	10,9	3,9	0	10,8	2,79

Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	51,25	65,7	28,4	151,3	0,76
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui	-	-	-	-	-
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.).	-	-	-	-	-
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.).	-	-	-	-	-
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą					
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą					
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	-	-	-	-	
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	0	5,2	0	26,1	0
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	31,87	24,9	8,9	64,3	1,28
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	-	-	-	-	
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	3,29	65,7	0	269,1	0,05
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	171,8	173,5	120,4	312,7	0,99
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	157,18	149,7	82,9	270,4	1,05
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.).	10,56	32,0	10,6	47,9	0,33
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					

Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų	37,97	33,6	20,9	59,8	1,13
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų	5,66	6,9	5,1	12,0	0,82
4.2. Plėtoti sveikatos infrastuktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	2,73	2,1	1,5	4,1	1,30
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų.	6,11	7,1	2,8	11,2	0,86
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	7,55	8,3	6,0	10,8	0,91
Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis	19	18,8	17,4	20,0	1,01
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15- A-19) 10 000 gyventojų.	0	3,7	0	17,2	0
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų	0,36	3,6	0	9,0	0,10
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių.	3,70	4,2	0	14,9	0,88
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė)	95,14	94,2	87,2	100,0	1,01
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys.	91,63	93,5	81,7	100,0	0,98
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje.	11,8	20,0	6,9	64,8	0,59
Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas	3,5	3,4	1,1	8,3	1,03
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų.	6,15	5,8	0	17,3	1,06
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę					
Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	-	-	-	-	
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	1064,32	831,5	687,5	1160,5	1,28
Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	-	-	-	-	

Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	305,2	287,9	233,1	357,1	1,06
Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	-	-	-	-	
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų.	174,15	202,5	123,9	436,3	0,86
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų.	51,12	42,6	19,7	71,8	1,20
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio 2014-2015 m. finansavimo programoje	29,04	48,4	18,2	73,6	0,60
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	43,67	50,2	31,3	70,0	0,87
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje. 2014-2015 m.	28,73	50,4	16,7	71,9	0,57
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	26,18	37,4	10,0	54,1	0,70

Pastaraisiais metais gyventojų skaičius Lietuvoje mažėjo. Nuo 2001 m. Jurbarko rajone gyventojų skaičius taip pat mažėjo (2005 m. buvo pastebėtas nežymus gyventojų skaičiaus didėjimas), nuo 2010 m. stebėtas žymus gyventojų skaičiaus kritimas. Higienos instituto sveikatos informacijos centro (HI SIC) duomenimis, Jurbarko rajone 2010 m. gyveno 34213 asmenys, tai 3882 asmenimis daugiau nei 2011 m. 2014 m. Jurbarko rajone gyveno 28 414 asmenys. 2015 m. Jurbarko rajone gyveno 27 864 asmenys. Gyventojų skaičius galėjo mažėti dėl ypač išaugusios emigracijos.

Vaikai iki 17 m. 2014 m. sudarė 18,1 proc. visų Jurbarko rajono gyventojų, didžiausią dalį sudarė 18 – 44 metų grupė – 31,9 proc., vaisingo amžiaus (15 – 49 m.) moterys sudarė 39,8 proc. visų moterų. 2015 m. vaikai iki 17 m. 2015 m. sudarė 17,8 proc. visų Jurbarko rajono gyventojų, didžiausią dalį sudarė 18 – 44 metų grupė – 31,8 proc. 2015 m. gyventojai nuo 45-64 metų sudarė 30 proc., o 65 metų ir vyresni sudarė 22 proc. Nors, vertinant pagal amžiaus struktūrą, Jurbarko rajonas – „jaunas“, tačiau stebimas darbingo amžiaus asmenų mažėjimas ir pagyvenusių asmenų daugėjimas.

Iš viso 2015 m. vyrų buvo 47,01 proc. (2014 m. – 46,9 proc., 2013 m. – 46,8 proc., 2012 m. – 46,8 proc., 2011 m. – 46,8 proc.), o moterų 2015 m – 53 proc. (2014 m. – 53,04 proc., 2013 m. – 53,2 proc., 2012 m. – 53,2 proc., 2011 m. – 53,2 proc.).

Nuo 2009 m. Jurbarko rajone blogėjęs gimstamumo rodiklis (2009 m. – 9,31/1000 gyv., 2010 m. – 8,44/1000 gyv., 2011 m. – 8,44/1000 gyv.) 2012 m. pagerėjo, tačiau už Lietuvos vidurkį buvo mažesnis – 9,62/1000 gyv., 2013 m. – 8,61/1000 gyv., 2014 m. – 9,4/1000 gyv. o 2015 m. -9,8/1000 gyv.

2015 m. mirtingumo rodiklis buvo 17,5/1000 gyv. tai yra 2015 m. mirė 488 žmonės, 12 žmonių daugiau nei 2014 metais. Mirtingumo rodiklis 2014 m. buvo mažesnis, nei 2013 m., bet Lietuvos vidurkį viršijo. Jurbarko rajone 2014 m. mirė 476 žmonės, tai 30 žmonių daugiau, lyginant su 2013 m.

Iš 1 lentelėje „Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių Jurbarko rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkiu rodikliu matyti, kad Jurbarko r. sav. Rodiklis (**žalia zona**) yra geresnis už Lietuvos vidurkį:

- Sergamumo tuberkulioze vidurkis 10 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis -28,9 Lietuvos -41,9.).
- Sergamumo žarnyno infekcinėmis ligomis vidurkis 10 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis - 25,48 Lietuvos -72,8).
- Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis –0 Lietuvos - 5,2).
- Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) . (Jurbarko r. sav. rodiklis – 3,2 Lietuvos - 65,7).
- Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis – 5,66 Lietuvos - 6,9).
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 10 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis –0 Lietuvos - 3,7).
- Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20- B24, A50-A64) 10 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis –0,36 Lietuvos - 3,6.).

Jurbarko rajono savivaldybės rodikliai patenkantys į prasčiausių savivaldybių kvintilijų grupę (**raudonoji zona**), t.y. 2015 m. Jurbarko r. sav. 10 rodiklių yra prastesni už Lietuvos rodiklį:

- Ilgalaikio nedarbo lygis (Jurbarko r. sav. rodiklis – 5,65 Lietuvos - 2,5).
- Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis –390,7 Lietuvos - 219,5).

- Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų. (Jurbarko r. sav. rodiklis –2,88 Lietuvos - 1,0).
- Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis 100 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis – 29,26 Lietuvos - 13,8).
- Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis 100 000 gyv.(Jurbarko r. sav. rodiklis –17,85 Lietuvos - 10,5).
- Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis –10,9 Lietuvos - 3,9).
- Kūdikių išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.). (Jurbarko r. sav. rodiklis –10,56 Lietuvos - 32,0).
- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų.(Jurbarko r. sav. rodiklis –51,12 Lietuvos - 42,6).
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūtų vėžio 2014-2015 m. finansavimo programoje.(Jurbarko r. sav. rodiklis – 29,04 Lietuvos - 48,4).
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje. 2014-2015 m. (Jurbarko r. sav. rodiklis –28,73 Lietuvos - 50,4).

Lietuvos vidurkį atitinkanti kvintilių grupė (geltonoji zona).

- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (Jurbarko r. sav. rodiklis –73,01 Lietuvos - 74,5).
- Išvengiamas mirtingumas (Jurbarko r. sav. rodiklis –36,12 Lietuvos - 34,4).
- Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (Jurbarko r. sav. rodiklis –35,3 Lietuvos - 30,4).
- Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose skaičius.(Jurbarko r. sav. rodiklis –56,6 Lietuvos - 60,2).
- Socialinės rizikos šeimų skaičius.(Jurbarko r. sav. rodiklis –4,2 Lietuvos - 3,4).
- Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų. (Jurbarko r. sav. rodiklis – - 13,0 Lietuvos - - 11,3).
- Išvengiamas mirtingumas. (Jurbarko r. sav. rodiklis –36,12 Lietuvos - 34,4).
- Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių rodiklis..(Jurbarko r. sav. rodiklis –131,76 Lietuvos - 109,8).
- Socialinės pašalpos gavėjų skaičius. (Jurbarko r. sav. rodiklis –51,43 Lietuvos - 38,1).
- Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius 65+m. amžiaus grupėje (Jurbarko r. sav. rodiklis – 130,7 Lietuvos - 139,0).
- Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius (Jurbarko r. sav. rodiklis – 77,86 Lietuvos - 68,9).
- Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo. (Jurbarko r. sav. rodiklis –3,4 Lietuvos - 4,9).
- Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius.(Jurbarko r. sav. rodiklis –51,25 Lietuvos - 65,7).
- Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu. (Jurbarko r. sav. rodiklis –31,87 Lietuvos - 24,9).
- Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais (Jurbarko r. sav. rodiklis –171,8 Lietuvos - 173,5).

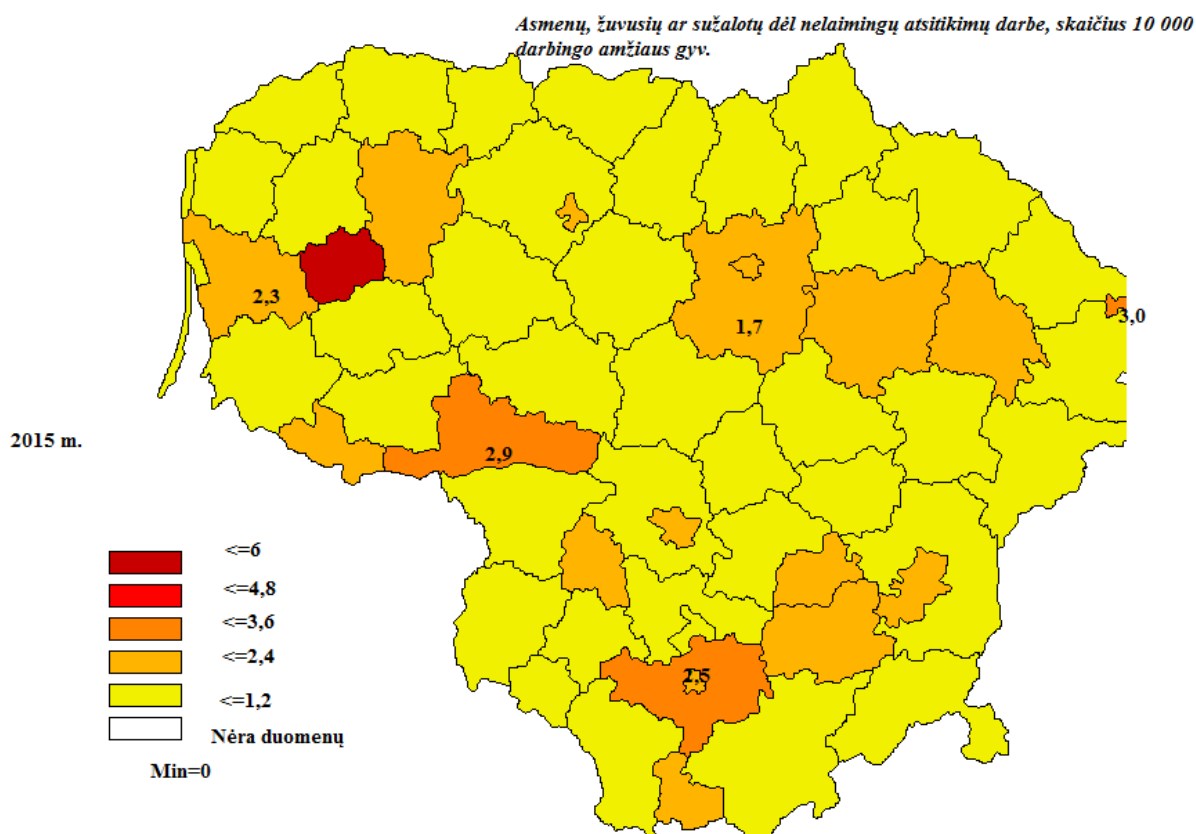
- Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gaminiais (Jurbarko r. sav. rodiklis –157,18 Lietuvos - 149,7).
- Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv. (Jurbarko r. sav. rodiklis –37,97 Lietuvos - 33,6).
- Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui skaičius 1 000 gyv.(Jurbarko r. sav. rodiklis – 2,73Lietuvos –2,1).
- Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų. (Jurbarko r. sav. rodiklis – 6,11 Lietuvos –7,1).
- Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui (Jurbarko r. sav. rodiklis – 7,55 Lietuvos –8,3).
- Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūras paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis (Jurbarko r. sav. rodiklis – 19 Lietuvos –18,9).
- Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių(Jurbarko r. sav. 3,70 rodiklis – Lietuvos – 4,2).
- 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) (Jurbarko r. sav. 95,14 rodiklis – Lietuvos –94,2)
- 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys (Jurbarko r. sav. 91,63 rodiklis – Lietuvos – 93,5)
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje. (Jurbarko r. sav.11,8 rodiklis – Lietuvos –20,0).
- Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas (Jurbarko r. sav. rodiklis – 3,5 Lietuvos –3,4).
- Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų (Jurbarko r. sav. rodiklis – 6,15Lietuvos – 5,8).
- Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų (Jurbarko r. sav. rodiklis –1064,32 Lietuvos –831,5).
- Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000(Jurbarko r. sav. rodiklis –305,2 Lietuvos –287,9)
- Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų (Jurbarko r. sav. rodiklis – 174,15 Lietuvos –202,5).
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje (Jurbarko r. sav. rodiklis – 43,67Lietuvos –50,2).
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje. (Jurbarko r. sav. rodiklis – 26,18 Lietuvos –37,4).

2. SPECIALIOJI DALIS

2.1 ASMENŲ, ŽUVUSIŲ AR SUNKIAI SUŽALOTŲ DĖL NELAIMINGŲ ATSTIKIMŲ DARBE, SKAIČIUS 10 000 DARBINGO AMŽIAUS GYVENTOJŲ

Lietuvoje 1 iš 10 000 darbingo amžiaus gyventojų 2015 m. patyrė sunkų nelaimingą atsitikimą darbe ar žuvo. Iš viso Lietuvoje 2015 m. darbe įvyko 145 sunkūs ir 42 mirtini nelaimingi atsitikimai.

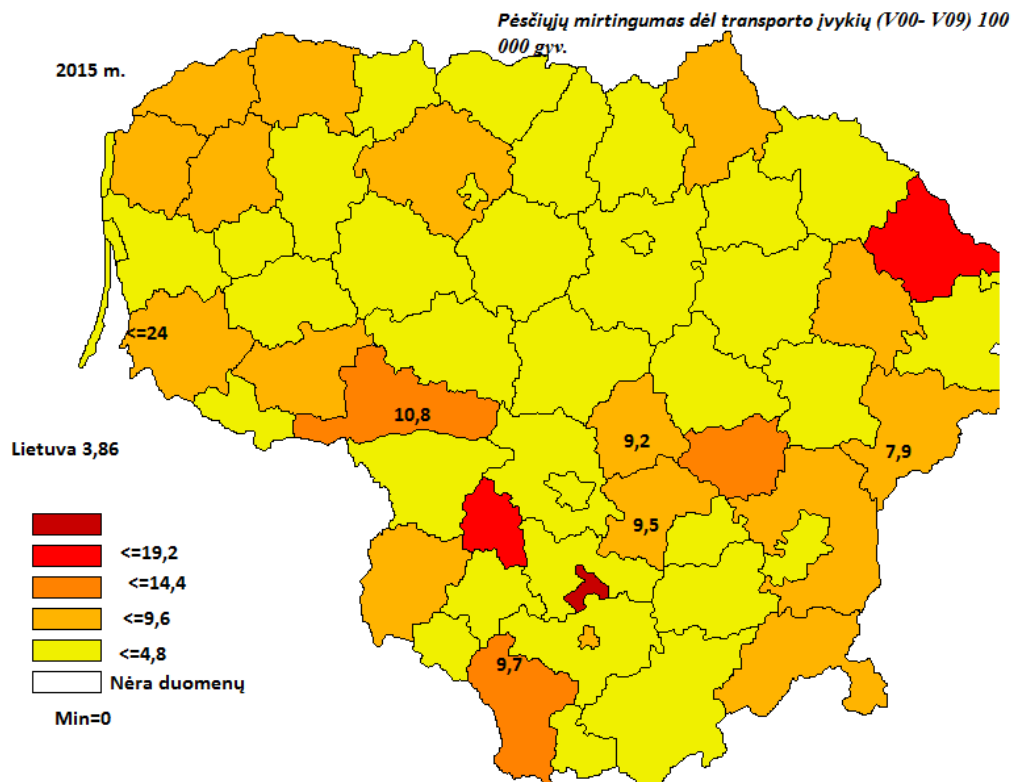
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10000 darbingo amžiaus gyventojų Jurbarko rajone 2015 m. buvo 2,9 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis, tačiau mažesnis nei 2014 m., kuris buvo 3,5 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis. Jurbarko rajonas patenka į savivaldybių sąrašą, kur asmenų žuvusių nuo nelaimingų atsitikimų darbe 2015 m. pasiekti didžiausi rodikliai. Jurbarko rajoną lenkia Visagino r. sav., kur žuvusiųjų ar sunkiai sužalotų asmenų skaičius yra 3 kartus didesnis už Lietuvos vidurkį,

1 pav..Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2.2 PĖSČIŲJŲ MIRTINGUMAS DĖL TRANSPORTO ĮVYKIŲ

Lietuvoje 2015 m. žuvo 112 pėsčiųjų. Daugiausia – 69,6 proc., (78 atvejai) pėsčiųjų žuvo susižeidę susidūrę su lengvuju automobiliu, pikapu ar dengtu sunkvežimiu. 14-os (iš 60) savivaldybių pėsčiųjų nežuvo transporto įvykyje. Jurbarko r. sav. pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių 2015 m. buvo 10,8/100 000 gyv. tai 2,8 karto daugiau nei Lietuvos rodiklis. Lyginant su 2014 m. pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių buvo mažesnis, jis siekė 7,04/100 000 gyv. 1,6 karto daugiau nei Lietuvos vidurkis. Dar 2014 m. Jurbarko r. sav. pateko į Lietuvos vidurkį atitinkančių kvintilių grupę, tuo tarpu jau 2015 m. Jurbarko r. sav. pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių buvo vienas iš didžiausių tarp savivaldybių, kuriose yra daugiau nei 20 000 gyv.

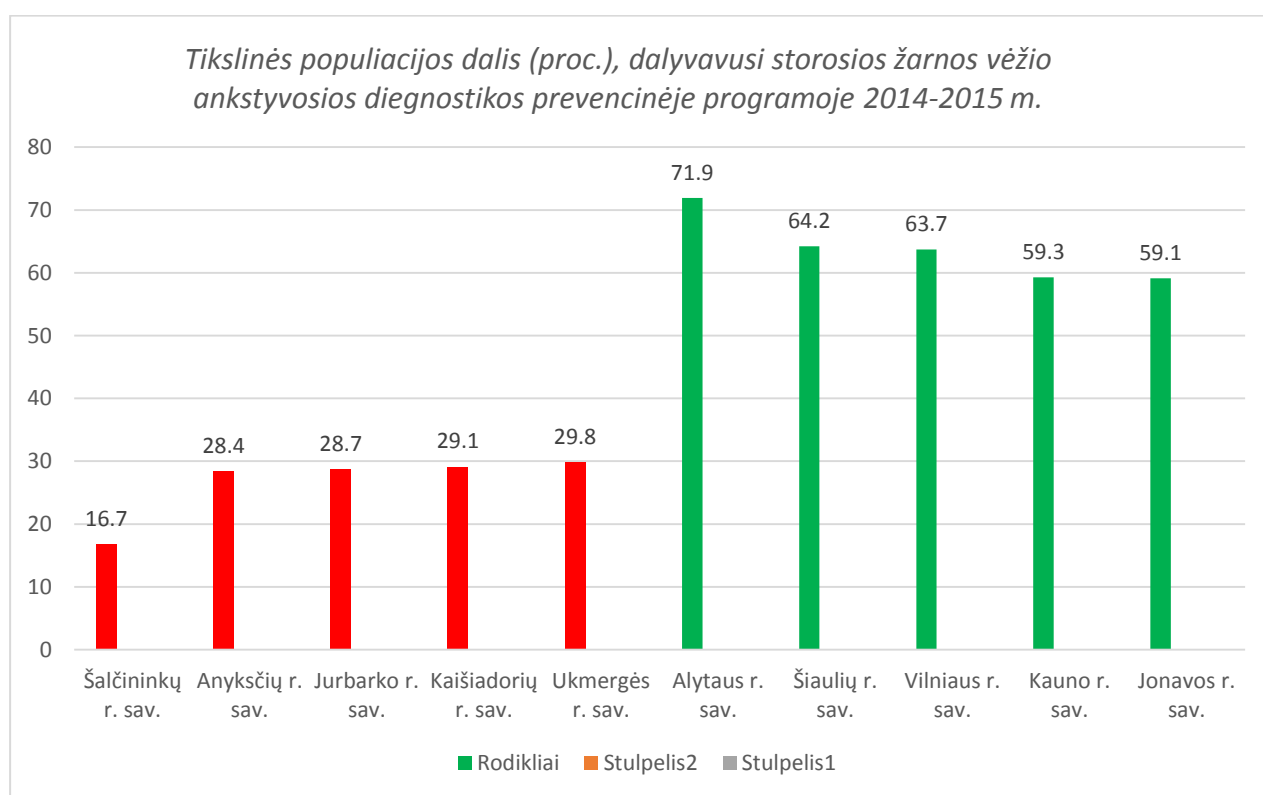

2 pav. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2.3 TIKSLINĖS POPULIACIJOS DALIS (PROC.), DALYVAVUSI STOROSIOS ŽARNOS VĖŽIO ANKSTYVOSIOS DIAGNOSTIKOS FINANSAVIMO PROGRAMOJE 2014-2015 m.

Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa yra skirta 50- 70 metų amžiaus asmenims, kuriems vieną kartą per metus atliekamas slauto kraujavimo testas. Iš viso 2014- 2015 m. šis tyrimas buvo atliktas 446 469 asmenims. Tai sudarė 50,4 proc. Tikslinės populiacijos (29,2 proc.) daugiau nei 2013-2014 m.). Daugiausia buvo ištirta Alytaus m. sav. (71,9 proc.). Mažiausiai buvo ištirta Šalčininkų r. sav. (16,7 proc.). Jurbarko r. sav. tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje 2014-2015 m. (28,7 proc.).

Jurbarko r. sav. 2014 m. buvo ištirta (27,6 proc.). tai 1,1 proc. mažiau nei 2015 m.

3 pav. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3. VAIKŲ BESIMOKANČIŲ UGDYMO ĮSTAIGOSE 2015 M. SVEIKATOS ANALIZĖ

IVADAS

Kasmetiniai mokinių sveikatos patikrinimai atliekami vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos patikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ (Žin., 47-1365). Duomenys apie mokinių sveikatos būklę gaunami iš statistinės apskaitos formos Nr. 0.27-1/a. „Vaiko sveikatos pažymėjimas“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. V-951 (Žin., 2005, Nr. 3-38). Šioje apskaitos formoje gydytojas privalo nurodyti vaiko sveikatos būklę: kraujospūdį, klausos, regos, kaulų ir raumenų, kvėpavimo, nervų sistemų sutrikimus, pažymėti mokinio fizinį pasirengimą, pagal kurį jis priskiriamas vienai iš trijų – pagrindinei, parengiamajai ar specialiajai – fizinio ugdymo grupei. Vykdamas naują Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. gegužės 16 d. įsakymą Nr. V-507 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. V-951 "Dėl statistinės apskaitos formos Nr. 027-1/a "Vaiko sveikatos pažymėjimas" patvirtinimo" pakeitimo“, vaiko sveikatos pažymėjimą, taip pat turi užpildyti bei pasirašyti odontologas. Gydytojas į formą privalo įrašyti pieninių arba nuolatinių dantų būklę: kiek vaikas turi karieso pažeistų, kiek plombuotų ir kiek išrautų ar iškritusių dantų. Taip pat turi būti ir įrašas apie sąkandžio patologiją, jei tokia yra.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. V-773 patvirtinta Lietuvos higienos norma 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai.“ (Žin., 2011, Nr. 103-4858), kiekvienais metais iki rugsėjo 15 d. moksleiviai turi pateikti mokyklai informaciją apie profilaktinio sveikatos patikrinimo rezultatus. Šioje higienos normoje taip pat nurodoma, kad mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo turi užtikrinti, kad mokiniai iki 18 metų ugdymo procese dalyvautų pasitikrinę sveikatą ir pateikę vaiko sveikatos pažymėjimą, ne anksčiau kaip prieš metus. Naujoje mokykloje pradėję mokytis mokiniai vaiko sveikatos pažymėjimą turi pateikti iki einamųjų metų rugsėjo 15 dienos.

Vis dar pasitaiko tokių atvejų, kai gydytojai netiksliai užpildo vaiko sveikatos pažymėjimus, pasitaiko tuščių, neužpildytų grafų, dėl šios priežasties dažnai yra gaunama nepilna mokinių sveikatos būklės informacija. Dėl to kyla nepatogumų ir visuomenės sveikatos specialistams, ir mokytojams, nes nepilną informaciją reikia tikslinti pakartotinai siunčiant mokinį pas gydytoją arba odontologą. Profilaktinio patikrinimo duomenys yra labai svarbūs, norint išvengti didesnių mokinių sveikatos sutrikimų ugdymo proceso metu.

Mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų duomenų analizė padeda kryptingai planuoti ir įgyvendinti sveikatos priežiūrą mokykloje, organizuoti ir įgyvendinti priemones, susijusias su ligų ir

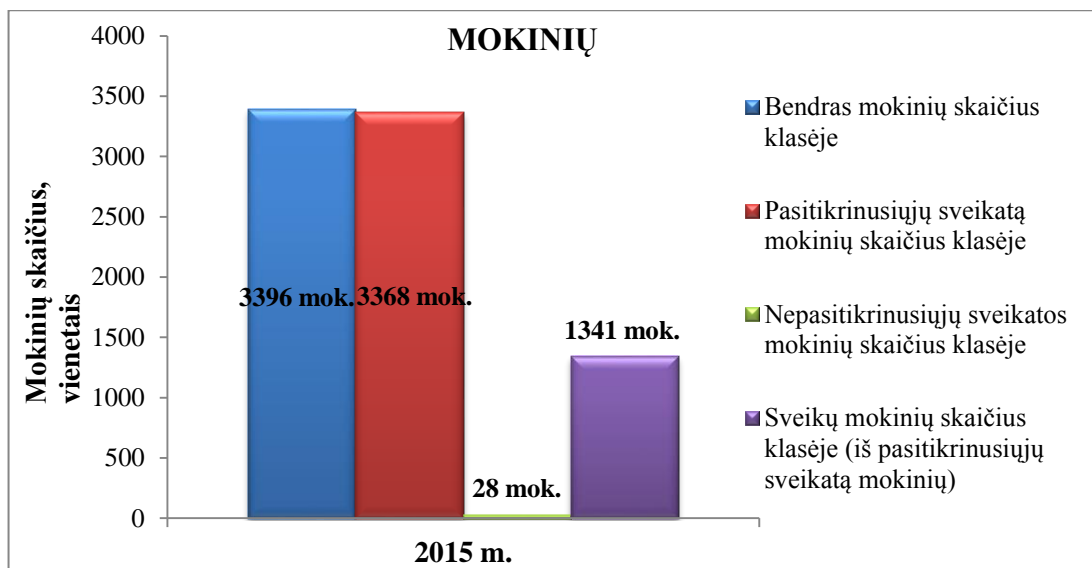
traumų profilaktika, taip padedant mokiniams saugoti ir stiprinti sveikatą. Mokyklų administracijos darbuotojams informacija apie moksleivių sveikatą parodo, kokios mokinių sveikatos problemos vyrauja jų mokykloje, o tai gali tapti svariu motyvu inicijuoti sveikatos stiprinimo priemonių jų ugdymo įstaigoje įgyvendinimą. Kūno kultūros mokytojai, tik atsižvelgę į gydytojų priskirtas mokinių fizinio ugdymo grupes, gali tikslingai planuoti fizinio lavinimo pamokas ir moksleiviams nustatyti tinkamus ir jų sveikatą stiprinančius fizinius krūvius.

3.1 BENDRI DUOMENYS

Duomenys apie vaiko vystymosi sutrikimus ir sergamumą yra teikiami Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biurui, kuris vykdo vieną iš savo funkcijų – visuomenės sveikatos stebėseną. Pagal visuomenės sveikatos priežiūros specialistų pateiktus duomenis yra atliekama vaikų profilaktinių patikrinimų analizė.

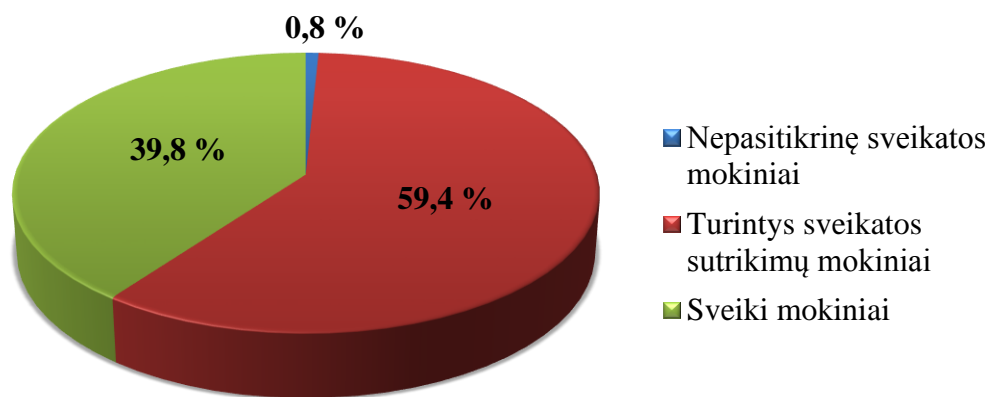
Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro visuomenės sveikatos priežiūros specialistai sveikatos priežiūros veiklą vykdo šiose švietimo įstaigose:

- Jurbarko A. Giedraičio-Giedriaus gimnazija;
- Jurbarko r. Eržvilko gimnazija ir Varlaukio skyrius;
- Jurbarko r. Veliuonos A. ir J. Juškų gimnazija;
- Jurbarko Naujamiesčio pagrindinė mokykla;
- Jurbarko Vytauto Didžiojo pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Gausantiškių A. Valaičio pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Girdžių pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Juodaičių pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Klausučių S. Santvaro pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Raudonės pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Seredžiaus S. Šimkaus mokykla-daugiafunkcis centras;
- Jurbarko r. Skirsnemunės J. Baltrušaičio pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Smalininkų L. Meškaitytės pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Šimkaičių J. Žemaičio pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Vadžgirio pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Viešvilės pagrindinė mokykla;
- Jurbarko r. Jurbarkų mokykla-darželis ir Rotulių skyrius.

4 pav. Mokinių profilaktinių patikrinimų duomenys

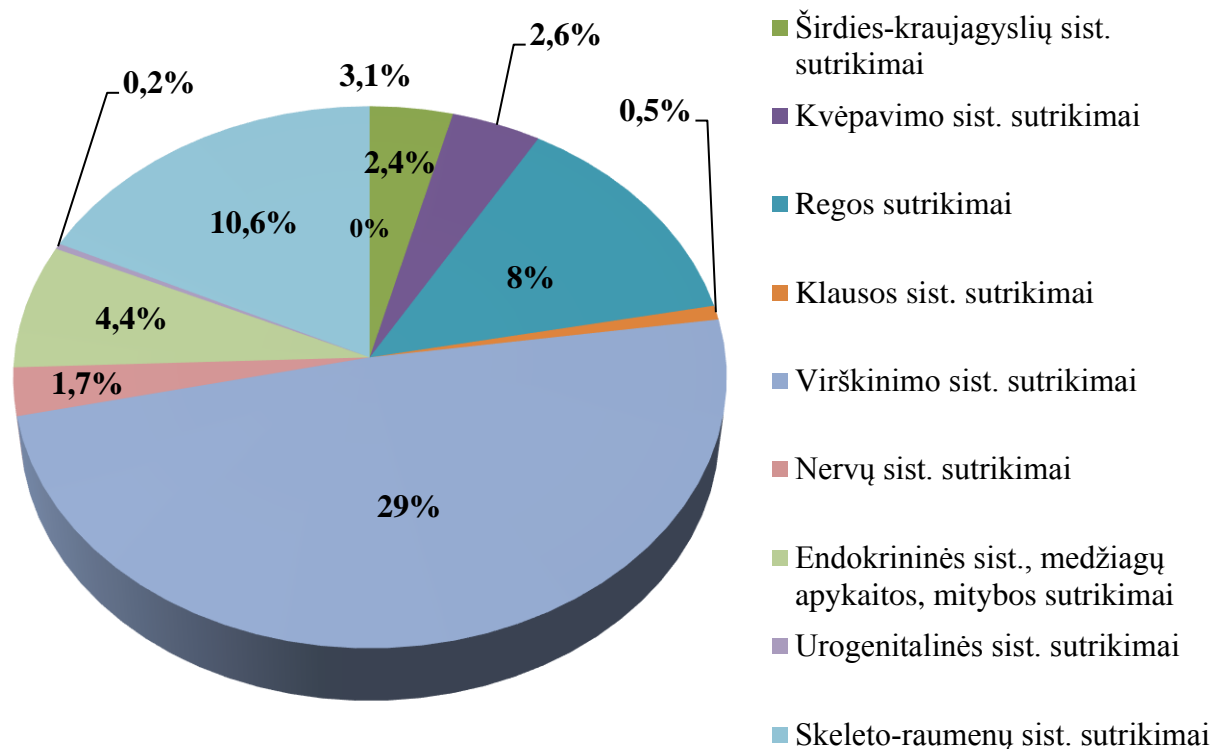
Iš profilaktiškai sveikatą pasitikrinusių vaikų 39,8 proc. neturi jokių sveikatos sutrikimų. Vaikai turintys kariesą yra priskiriami prie mokinių, turinčių sveikatos sutrikimų. Taigi iš 59,4 proc. mokinių – 29,0 proc. mokinių turi kariesą. Tai reiškia, jog be karieso sveikatos sutrikimų turi tik – 30,4 proc. mokinių. Nepasitikrinusiųjų mokinių yra 0,8 proc. (28 mokiniai) (1 pav.).

4 pav. Profilaktiškai sveikatą pasitikrinusių mokinių sergamumas (proc.)

Didžiausią mokinių sveikatos sutrikimų dalį 2015 metais užima skeleto-raumenų sistemos sutrikimai – 10,6 proc. Antroje vietoje pagal didžiausią mokinių sergamumą yra regos sutrikimai – 8 proc., iš jų trumparegystę sudaro – 5,5 proc. Endokrininės sistemos sutrikimai sudaro 4,4 proc. sutrikimų dalies. Norint išvengti šių sutrikimų svarbu laikytis darbo ir poilsio režimo, siekti streso kontrolės, sudaryti palankią emocinę vaiko aplinką. 2,6 procentus sudaro kvėpavimo sistemos sutrikimai, 2,4 procentus širdies-kraujagyslių sistemos sutrikimai. Iš pateiktų duomenų matyti, kad virškinimo sistemos

sutrikimai sudaro net 29 proc. visų sutrikimų, tačiau į virškinimo sistemos sutrikimus įeina kariesas, kuris sudaro 24 proc. visų virškinimo sistemos sutrikimų. Tai reiškia, jog virškinimo sistemos sutrikimai sudaro 5 proc. visų sutrikimų (2 pav.).

5 pav. Sveikatos sutrikimų pasiskirstymas mokinių tarpe 2015 metais (proc.).

Šiais metais, kūno masės indekso neatitikimą turėjo 2,5 proc. mokinių: 0,6 proc. buvo priskirtas nutukimo lygmuo, 1,4 proc. – padidintas svoris ir 0,5 proc. nepakankamas svoris.

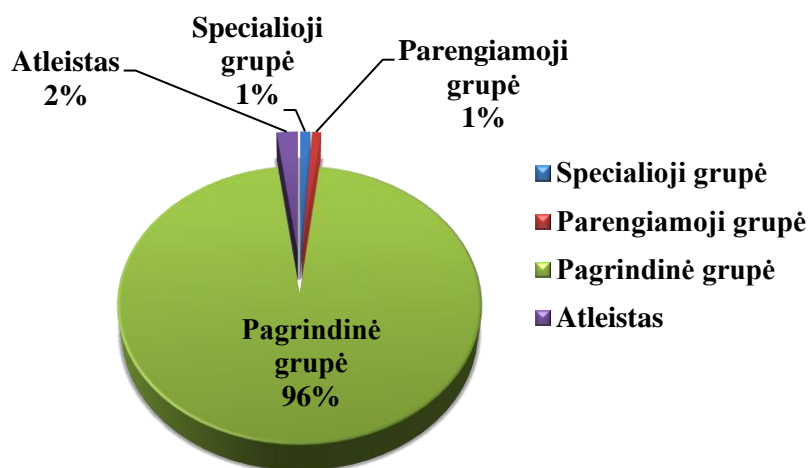
Nutukimas vaikystėje didina nutukimo paauglystėje ir suaugus tikimybę. Tai savo ruožtu gali lemti aterosklerozę, sukeliančią širdies ir kraujagyslių sistemos ligas, hipertoniją, tulžies pūslės akmenligę, nuo insulino priklausomą cukrinį diabetą, atramos ir judėjimo aparato, kepenų funkcijos, reprodukcinės sistemos sutrikimus.

3.2 VAIKŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL FIZINIO AKTYVUMO GRUPES IR JŲ POKYČIAI

Vaikų augimas ir vystymasis priklauso nuo kasdieninės fizinės veiklos. Per mažas fizinis aktyvumas sąlygoja antsvorio ir nutukimo riziką. Fizinio aktyvumo nauda neabejotina, ypač paauglystės laikotarpiu, nes gerina psichinę sveikatą ir psichologinę adaptaciją, skatina sveiko vaiko

raidą, mažina rizikos veiksnių atsiradimo riziką. Dauguma mažų vaikų teigiamai žiūri į bet kokią fizinę veiklą ir įvairius judrius žaidimus ar pratimus. Tačiau jiems paaugus, fizinis aktyvumas gerokai sumažėja. Tokia pat tendencija pastebėta analizuojant profilaktinių patikrinimų duomenis, vyresnių klasių mokiniai yra dažniau atleidžiami nuo kūno kultūros pamokų.

Duomenys apie kiekvieno vaiko fizinio ugdymo grupę yra labai svarbūs, kadangi mokiniai, kurie turi tam tikrų organų sistemų sutrikimų, yra priskiriami į specialiąją grupę. Specialiai pritaikytas fizinis ugdymas ne tik stiprina tokių vaikų sveikatą bei skatina gerą fizinį vystymąsi. Į parengiamąją fizinio ugdymo grupę priskiriami mokiniai, kurie turi nedidelius sveikatos sutrikimus ar nėra fiziškai galintys dalyvauti pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje. Mokiniai gali būti atleidžiami nuo kūno kultūros pamokų dėl ūmių ligų, paūmėjus lėtinėms ligoms, traumų ar operacijų. Atleidimo laikas priklauso nuo tam tikros ligos. **Pagrindinė fizinio aktyvumo grupė.** Išanalizavus fizinio ugdymo grupes, akivaizdu, kad didžiausia vaikų dalis turi pagrindinę fizinio ugdymo grupę – 3234 (96 proc.) vaikai. **Parengiamoji fizinio aktyvumo grupė.** Parengiamoji fizinio aktyvumo grupė nustatyta 29 vaikams (0,9 proc.). **Specialioji fizinio aktyvumo grupė.** Specialioji fizinio aktyvumo grupė nustatyta 62 (1 proc.) vaikams. **Atleisti.** 71 (2,1 proc.) mokinių buvo atleistas nuo fizinio lavinimo pamokų, t. y. pirmoje ir penktoje klasėje atleista po 2 mokinius, antroje, trečioje ir šeštoje klasėje po 4 mokinius, septintoje – 6 mokiniai, aštuntoje – 5 mokiniai, devintoje – 16 mokinių, dešimtoje – 10 mokinių, vienuoliktoje – 7 mokiniai ir dvyliktoje klasėje nuo fizinio lavinimo pamokų atleista 11 mokinių (3 pav.).

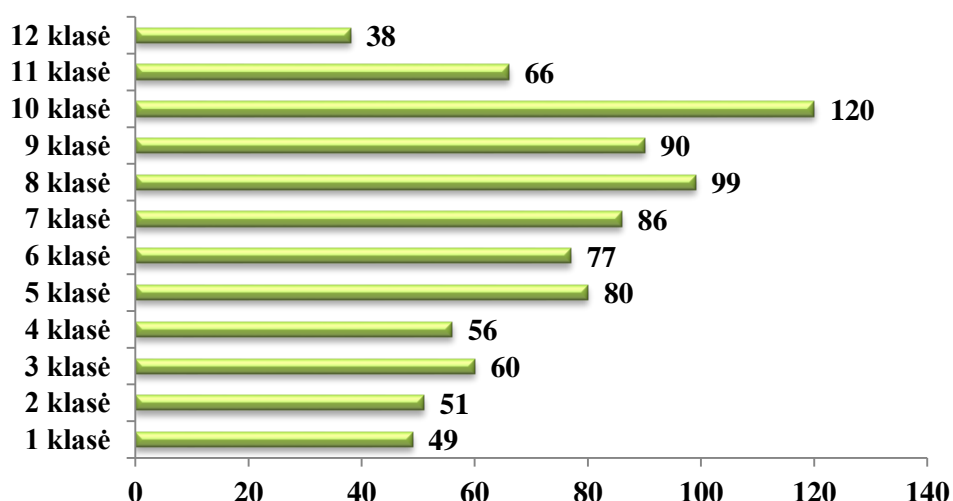
6 pav. Fizinio ugdymo grupės (proc.)

3.3 PAGRINDINIAI MOKINIŲ SVEIKATOS SUTRIKIMAI IR JŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL KLASES

3.3.1 SKELETO – RAUMENŲ SISTEMOS SUTRIKIMAI

Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose viena dažniausių mokinių sveikatos problemų yra skeleto-raumenų sistemos sutrikimai. Skeleto – raumenų sistemos sutrikimus dažnai lemia spartus vaikų augimas tam tikrais periodais, netaisyklinga laikysena, nepritaikyti suolai mokinio ūgiui, mažas fizinis aktyvumas, sunkios kuprinės ir netaisyklingas jų nešiojimas. Pagrindiniai skeleto - raumenų nustatomi sutrikimai: skoliozė, netaisyklinga laikysena bei plokščiapėdystė.

Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose daugiausia skeleto – raumenų sistemos sutrikimų nustatyta 10 klasės mokiniams (120 mokinių). 99 mokiniai su šiais sutrikimais yra 8 klasėje, 90 mokinių – 9 klasėje, 86 mokiniai – 7 klasėje, 80 mokinių – 5 klasėje, 77 mokiniai – 6 klasėje, 66 mokiniai – 11 klasėje, 60 mokinių – 3 klasėje, 56 mokiniai – 4 klasėje, 51 mokinys – 2 klasėje, 49 mokiniai – 1 klasėje ir 38 mokiniai – 12 klasėje. (4 pav.)

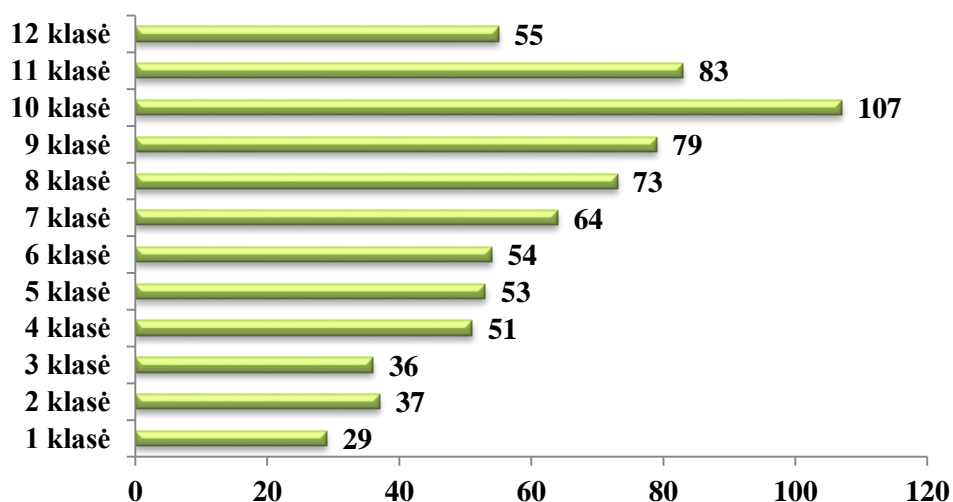

7 pav. Užregistruoti skeleto – raumenų sistemos sutrikimai pagal klases Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose, vnt.

3.3.2 REGOS SUTRIKIMAI

Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose taip pat svarbi mokinių sveikatos problema – regos sutrikimai. Juos lemia per didelis krūvis tenkantis akims: ilgas televizoriaus žiūrėjimas, ilgas darbas kompiuteriu, sėdėjimas nepritaikytose vietose, netinkamas apšvietimas ar vitaminų trūkumas.

Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose daugiausia regos sutrikimų atvejų nustatyti 10 klasės mokiniams. Pastebima tendencija, kad vyresnėse klasėse regos sutrikimai nustatomi dažniau (5 pav.)

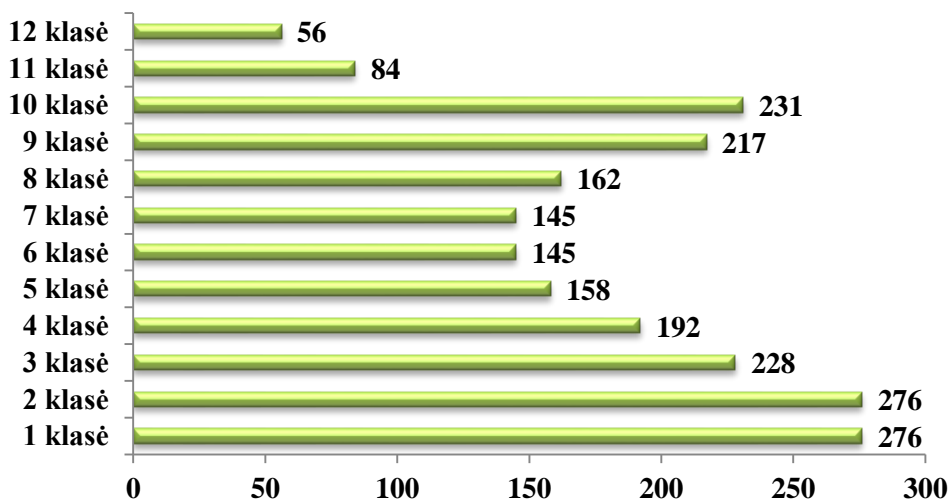

8 pav. Užregistruoti regos sutrikimai pagal klases Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose, vnt.

3.3.3 DANTŲ ĖDUONIS

Dantų ėduonis – viena labiausiai paplitusių ligų moksleivių tarpe. Jį įtakoja netinkama burnos higiena namuose, dantų nepriežiūra bei nesilankymas pas burnos priežiūros specialistus ar odontologus.

Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose ėduonimi iš viso serga 2 170 vaikų. Daugiausia ėduonies atvejų užfiksuota pirmoje ir antroje klasėse (po 276 mokinius), o mažiausia – 11 ir 12 klasėse. (6 pav.).

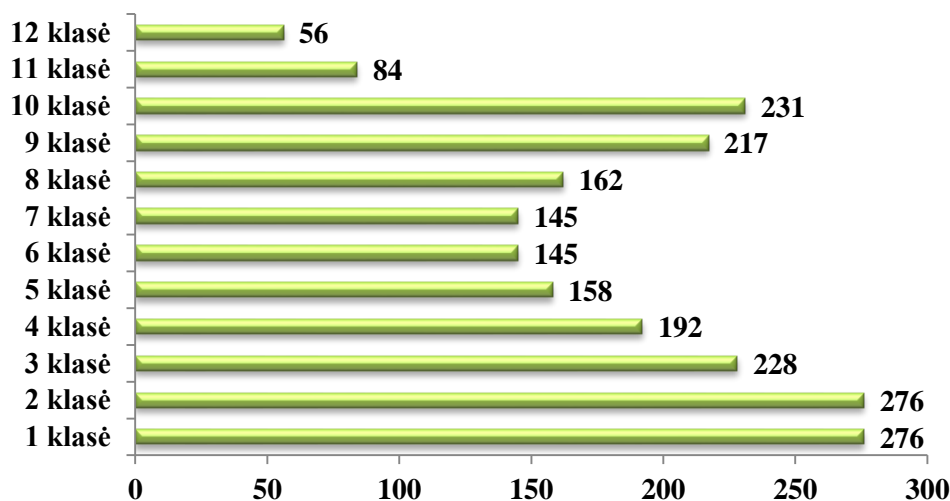

9 pav. Dantų ėduonies atvejai pagal klases Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose, vnt.

3.3.4 ENDOKRININĖS SISTEMOS SUTRIKIMAI

Dažniausiai pasitaikančios endokrininės sistemos ligos: nutukimas ir padidintas svoris. Analizuojant mokinių sergamumą pagal klases, nustatyta, kad endokrininės sistemos sutrikimų turi 274

vaikai: 123 turi padidintą svorį, 54 yra nutukę, 42 turi nepakankamo svorio problemų, 45 mokiniai turi skydliaukę ir 5 mokiniai serga cukriniu diabetu (7 pav.).

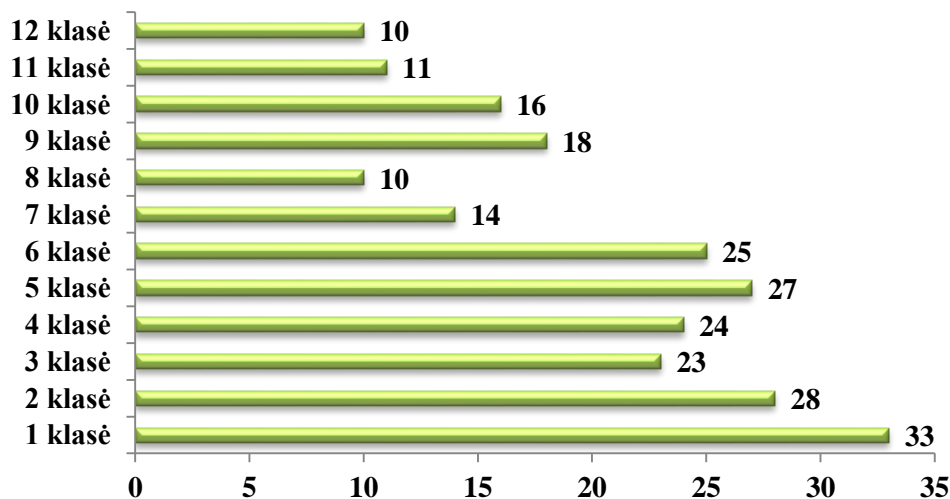

10 pav. Endokrininės sistemos sutrikimų atvejai pagal klases Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose, vnt.

3.3.5 KVĖPAVIMO SISTEMOS SUTRIKIMAI

Mokinių kvėpavimo sistemos sutrikimams įtakos turi įgimtos kvėpavimo sistemos patologijos bei ūminių susirgimų komplikacijos.

Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose kvėpavimo sistemos ligomis serga 239 vaikai: iš jų bronchine astma – 117 mokinių (8 pav.)

11 pav. Kvėpavimo sistemos sutrikimų atvejai pagal klases Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose, vnt.

3.3.6 KLAUSOS SISTEMOS SUTRIKIMAI

Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose užregistruoti 3 atvejai, susiję su klausos sistemos sutrikimais: po vieną mokinį 1, 4 ir 6 klasėse.

3.3.7 NERVŲ SISTEMOS SUTRIKIMAI

Nervų sistemos sutrikimai turi tendenciją tai mažėti, tai didėti. Vaikams nervų sistemos sutrikimus dažnai nulemia patiriama įtampa mokykloje ir namuose, stresas, didelis krūvis ir kt.

Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose užfiksuotas 151 atvejis, esant nervų sistemos sutrikimams.

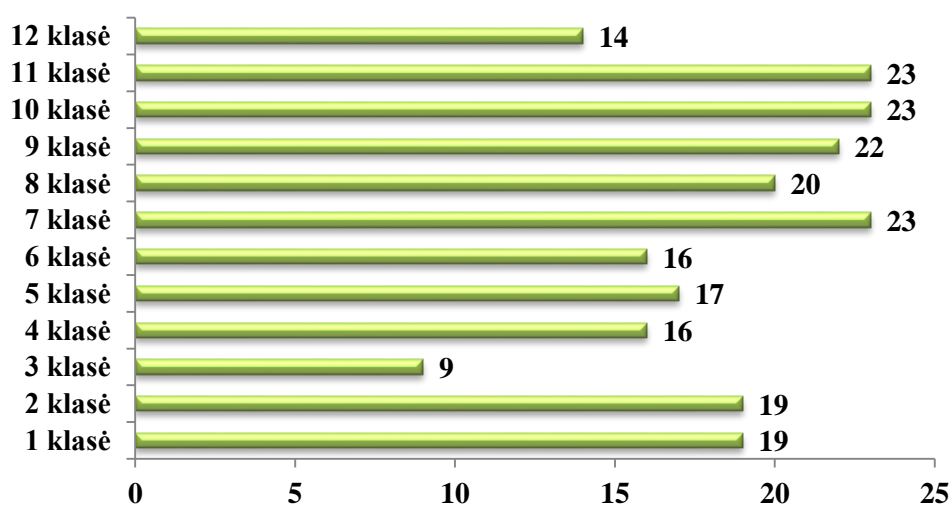
3.3.8 UROGENITALINĖS SISTEMOS SUTRIKIMAI

Urogenitalinių sistemos sutrikimų Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose užfiksuota 20 atvejų.

3.3.9 ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ SISTEMOS SUTRIKIMAI

Didžiausias širdies ir kraujagyslių sistemos sutrikimų skaičius užregistruotas Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose yra 6, 10 ir 11 9 klasėse (9 pav.).

Dažniausiai pasitaikantys širdies ir kraujagyslių sistemos sutrikimai: arterinė hipertenzija, sutrikę širdies tonai ir širdies ūžesiai.

12 pav. Širdies ir kraujagyslių sistemos sutrikimų atvejai pagal klases Jurbarko miesto ir Jurbarko rajono mokyklose, vnt.

4. REKOMENDACIJOS

JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS ISTAIGOMS:

- ✓ Didinti civilinės saugos, darbo vietose kontrolę, paskiriant atsakingus asmenis, atsakingai vesti darbo saugos instruktažus darbuotojams sveikatos išsaugojimo klausimais, bei tinkamai kontroliuoti šią sritį.
- ✓ Strateginio veiklos plano priemonių sudarymas, teritorijų planavimas, kelių, šaligatvių tvarkymas, pėsčiųjų kontrolė. Mokyklose daugiau renginių skirtų kelių saugai, mieste saugaus eismo šventės.
- ✓ Griežtinti kelių eismo taisyklių nesilaikymo kontrolę
- ✓ Plėtoti fiziniam aktyvumui palankią ir užimtumo gerinimo infrastruktūrą (dviračių takų plėtra, laisvalaikio ir sveikatingumo zonų įrengimas).

JURBARKO RAJONO GYVENTOJAMS:

- ✓ Aktyviai dalyvauti Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro organizuojamuose renginiuose.
- ✓ Didinti profilaktinių programų įgyvendinimo Jurbarko rajone mastą, skatinti rajono gyventojus reguliariai tikrintis sveikatą ir dalyvauti valstybinėse profilaktikos ir kontrolės programose (onkologinėse, širdies ir kraujagyslių) nustatytoms gyventojų amžiaus grupėms.

SIEKiant išsaugoti moksleivių regėjimą patariame:

MOKYTOJAMS, VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SPECIALISTAMS IR MOKYKLŲ ADMINISTRACIJAI:

- ✓ Mokyklų administracijai užtikrinti higienos normas atitinkantį dirbtinės apšvietos lygį mokyklose, dirbtinio apšvietimo rekonstrukcijas mokyklose, numatyti liuminescencinių lempų naudojimą.
- ✓ Moksleivius sodinti atsižvelgiant į pažymose pateiktas gydytojų rekomendacijas, pvz. trumparegius sodinti pirmuose suoluose, arčiau lentos.
- ✓ Padėti moksleiviams formuoti taisyklingos regos įgūdžius: skaityti, rašyti tik gerai apšviestoje aplinkoje; mokantis atstumas nuo akių iki knygos turi būti 35–40 cm; moksleiviams po įtempto 15–20 min. skaitymo ar rašymo, leisti pažiūrėti pro langą į tolį.

TĖVAMS:

- ✓ Patariama pasirūpinti tinkama savo vaikų pamokų ruošos vieta ruošiant pamokas namie, apšvietimą staline lempa papildyti bendru patalpos apšvietimu.
- ✓ Pasirūpinti, kad vaikai televizorių žiūrėtų sėdint tiesiai prieš jį 2–3 m atstumu apšviestame kambaryje.
- ✓ Pasirūpinti, kad vaikai žiūrėtų televizorių ar dirbtų su kompiuteriu ne ilgiau kaip 35–40 minučių, po to darytų 10 minučių pertraukėlę.
- ✓ Pertraukėlių metu pasistengtų atpalaiduoti akis, būtina pažiūrėti į tolį, pvz., pro langą.
- ✓ Pasirūpinti, kad vaikai vakare prieš miegą po televizoriaus žiūrėjimo ar žaidimo kompiuteriu atliktų keletą akių mankštos pratimų ar pažiūrėtų į tolį, tik tada akys ilsės visą naktį.

STUBURO IŠKRYPIMAI, NETAISYKLINGA LAIKYSENA

- ✓ Labai aktuali problema tarp vaikų yra stuburo ligos. Tai stuburo iškrypimai, netaisyklinga laikysena. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, netaisyklingos laikysenos skaičius didėja. Netaisyklingos laikysenos pagrindinės priežastys yra vaikų ilgas sėdėjimas prie televizoriaus ar kompiuterio, netaisyklingas sėdėjimas jiems nepritaikytuose balduose, taip pat turi įtakos ir per daug sverianti ar netinkamai nešiojama kuprinė.

MOKYTOJAMS, VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SPECIALISTAMS IR MOKYKLŲ ADMINISTRACIJAI

- ✓ Mokyklos steigėjas, mokyklos administracija turi užtikrinti higienos normas atitinkantį patalpų išplanavimą, įrenginių saugą patalpose, tinkamus pagal ūgį vaikams baldus.
- ✓ Mokyti vaikus taisyklingai sėdėti prie stalo ar žiūrint televizorių.
- ✓ Mokyti vaikus, kad į mokyklą neštų tik tai dienai reikalingus daiktus.
- ✓ Didesnį dėmesį skirti laikysenos sutrikimų profilaktikai, atidžiai analizuojant moksleivių mokymosi aplinką (suolų dydį, apšvietimą, temperatūrą), užtikrinant higienos normas 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ reikalavimus.

TĖVAMS

- ✓ Patariama pasirinkti tinkama savo vaikų pamokų ruošos vieta: baldais, raginama riboti laiką leidžiamą prie televizoriaus ir kompiuterio.
- ✓ Pirkdami kuprines, ypač jaunesnio amžiaus mokiniams, tėvai privalo atkreipti dėmesį į specialistų rekomendacijas, kuriose nurodoma tinkamos kuprinės rekomendacijos skirtingo amžiaus bei svorio vaikams.
- ✓ Pasirūpinti, kad vaikai televizorių žiūrėtų sėdint tiesiai prieš jį 2–3 m atstumu apšviestame kambaryje.
- ✓ Pasirūpinti, kad vaikai nešant kuprinę, visada užsidėtų diržus ant abiejų pečių.

DANTŲ ĖDUONIS IR JO ATsiradimo priežastys

- ✓ Dantų ėduonis (kariesas) – viena iš labiausiai paplitusių dantų ligų. Jos priežastys – dantų apnašos, angliavandeniai ir individualus imlumas ėduoniui. Apnašos – tai nematoma plėvelė iš maisto likučių, mikrobu, seilių sudėtinių dalių. Nevalant ar neatidžiai nuvalius dantis, apnašos kaupiasi tarpdančiuose, dantų vagelėse, ties dantenų kraštu. Dantų apnašose yra daugybė bakterijų. Jos skaldo cukrų iki rūgščių, kurios tirpina kietuosius danties audinius. Taip vystosi ėduonis. Dėl ilgalaikio dantų minkštojo apnašo poveikio atsiranda blogas burnos kvapas, neestetiskai atrodo dantys, dantenos, vystosi ėduonis.

MOKYTOJAMS IR VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SPECIALISTAMS

- ✓ Mokyti vaikus du kartus per dieną taisyklingai valyti dantis šepetėliu ir pasta su fluoru.
- ✓ Skatinti laikytis sveikos mitybos rekomendacijų.
- ✓ Rekomenduojama vaikams periodiškai lankytis pas higienistą ar odontologą.
- ✓ Informuoti tėvelius apie nemokamą vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa. Programa skirta vaikų nuo 6 iki 14 metų nuolatinių krūminių dantų kramtomųjų paviršių ėduonies prevencijai.

ANTSVORIO IR NUTUKIMO KOREGAVIMAS

- ✓ Antsvorio ir nutukimo koregavimas ypač svarbus tiems moksleiviams, kurie sveria per daug. Suregulius svorį, dažnai normalizuojasi ir kraujospūdis.

MOKYTOJAMS, MOKYKLŲ ADMINISTRACIJAI

- ✓ Užtikrinti kūno kultūros pamokų organizacinę struktūrą ir didinti atliekamų pratimų įvairovę.
- ✓ Jei mokinys dažnai be priežasties praleidžia kūno kultūros pamokas, išsiaiškinti dėl kokių priežasčių jis nenori sportuoti (per didelis krūvis, blogas fizinis pasirengimas ir t.t.).
- ✓ Prie mokyklų įrengti aikštes dviračių laikymui, kad mokiniai ir mokytojai į pamokas galėtų atvykti dviračiais.
- ✓ Dalintis sėkminga patirtimi fizinio aktyvumo skatinimo veikloje.

VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SPECIALISTAMS

- ✓ Ypač svarbu nustatyti bei koreguoti nutukusių, turinčių antsvorio mokinių fizinį aktyvumą.
- ✓ Didinti mokinių motyvaciją, aiškinant fizinio aktyvumo naudą sveikatai.
- ✓ Mokyklos sveikatos priežiūros specialistė turi sudaryti antsvorio ir nutukimą turinčių moksleivių sąrašą. Kartu su mokiniu bei jo tėvais (globėjais) aptariama, kaip mokykloje bei namuose galima būtų laikytis gydytojų rekomendacijų, siekiant sumažinti antsvorį, paaiškinama kaip maitintis, sportuoti. Šie vaikai sveriami kartą per 3 mėn.
- ✓ Labai svarbi pirminė antsvorio profilaktika, – kad nereikalingo svorio neatsirastų išvis ir ši problema neiškiltų. Mokyklos sveikatos specialistė turi suteikti moksleiviams žinių apie racionalią, subalansuotą mitybą, kuri apsaugo nuo per didelio svorio ir suteikia augančiam organizmui visų reikalingų medžiagų. Mokiniai turi būti išmokyti patys įsivertinti kūno masės indeksą.
- ✓ Dalyvauti sudarant vaikų maitinimo valgiaraščius, asortimentą, derinant mokinių maitinimosi tvarkaraštį.
- ✓ Vertinti maisto gaminimo vietas bei gamybos proceso atitiktį visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktams.
- ✓ Informuoti mokyklos administraciją apie nustatytas neatitiktis (pažeidimus) bei siūlyti, kaip jas pašalinti.
- ✓ Sudaryti sąrašus vaikų, kuriems reikalingas pritaikytas maitinimas, ir pateikti maisto gamintojui.
- ✓ Informuoti tėvus apie pritaikyto maitinimo galimybę mokykloje.
- ✓ Inicijuoti ir (ar) palaikyti mokyklos dalyvavimą Europos Sąjungos finansuojamose „Pienas vaikams“ ir vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programose.
- ✓ konsultuoti specialistus, atsakingus už mokinių maitinimą, sveikos mitybos klausimais.

MOKINIO POILSIO REŽIMAS

- ✓ Svarbu, kad mokiniai aktyviai ilsėtusi gryname ore. Sportas, žaidimai, fizinis darbas geriausiai padeda atgauti jėgas. Namų darbus reikia pradėti rengti pailsėjus 1,5-2 val. ir pavalgius. Rengiant namų užduotis, kas 30 min. reikia daryti trumpas pertraukas, kurių metu tikslinga pajudėti, atlikti akių mankštos pratimus. Miegas – tai reikalingiausias ir geriausias pasyvus poilsis, apsaugantis nervines ląsteles nuo pervargimo ir išsekimo. Tik gerai išsimiegojęs vaikas yra budrus, žvalus, darbingas. Gerai jis išsimiega tada, kai greitai užmiega, miega giliai ir ramiai tiek, kiek rekomenduojama jo amžiui. Pirmos klasės mokiniai turi miegoti ne mažiau kaip 11-12 val. per parą, 8-10 metų – 10 val., 11-14 metų

– 9-9,5 val., 15-17 metų – 8-9 val. Neišsimiegojusieji būna labai dirglūs, neadekvačiai reaguoja į pastabas, negali susikaupti darbui.

MOKYTOJAMS IR MOKYKLŲ ADMINISTRACIJAI:

- ✓ Užtikrinti reikiamą darbo ir poilsio režimą (pertraukų metu moksleivius raginti palikti klasę, būti fiziškai aktyvesniems).

VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SPECIALISTAMS:

- ✓ Skatinti moksleivius savo noru, motyvuotai, užsiimti jiems patinkančia ir jų sveikatos būklę atitinkančia veikla.
- ✓ Teikti rekomendacijas mokiniams, ruošti standus mokinio poilsio režimo temomis.